

KAYGI

Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Philosophy
Sayı 21 / Issue 21 | Güz 2013 / Fall 2013
ISSN: 1303-4251

Araştırma Makalesi
Research Article

Doç. Dr. Metin BECERMEN

Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bursa-Türkiye.
metinbecermen@yahoo.com

Nietzsche'nin “Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbaçı unutma!” Sözü Üzerine Bir İnceleme

Özet

Bu yazıda, Nietzsche'nin “Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbaçı unutma!” sözü üzerinde durularak, felsefe metinlerini çevirmenin önemi dile getirilecektir. Bu yapılırken Nietzsche'ye dair bazı yanlış anlamalar da ele alınıp değerlendirilecek ve bu şekilde Nietzsche'nin sözünün değeri ve önemi ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kadın, Kırbaç, Yaşlı Kadın, Zerdüş.

Felsefe tarihinin aykırı isimlerinden olan Nietzsche, farklı düşünceleri ve felsefesi ile yirminci yüzyıl düşünsel yaşamına en çok etkide bulunmuş filozoftur. Kuşkusuz yirminci yüzyıl düşüncesine etki eden başka düşünür, sanatçı ve filozoflar da olmuştur; ancak Nietzsche'nin yerinin başkılığı konusunda hemen hemen bütün "otoriteler" hemfikirdir.

Nietzsche bir yandan birçok akım, düşünür ve felsefeci üzerinde etkide bulunurken, diğer yandan da düşünceleri bazı siyasal partiler, ideolojiler, feminist çevreler ve ırkçı yapılanmalar tarafından çarpıtılıp bağlamından koparılarak farklı amaçlar için kullanılmıştır. Naziler Nietzsche'yi kendi ideolojik art alanlarına yerleştirirken, onun bambaşka bir bağlamda söylediği sözlerin bir kısmını alıp yontarak onu nazizmin fikir babaları arasında görmüşlerdir. Bazı feminist çevreler de Nietzsche'yi kadın düşmanı ilan etmişlerdir. Psikolojik değerlendirmeler bağlamında onu hasta ve zayıf kişilikli/karakterli biri olarak resmetmiş olanlar da olmuştur. Oysaki Nietzsche'nin ironisini anlamayan bu "sığ çevreler" onun dehasının oldukça gerisinde, bağınaz bir perspektifte kalmışlardır. Kendi tapınaklarında rahat edebilmek için sarıldıkları öğretilerine/doğmalarına zarar gelmesin diye Nietzsche yapısının temeliyle oynamaya kalkmışlardır. İstedikleri gibi bir Nietzsche çıkaramayınca da yapıyı görmezden gelmişlerdir. Oysa Nietzsche koskoca heybetiyle orada, tam da gözlerimizin önünde durmakta ve bize seslenmektedir: "Eğer bir tapınak kurulacaksa bir tapınak yıkılmalıdır: Yasadır bu- Tersini gösterecek varsa beri gelsin!.. Her defasında, ne kadar çok hakikat yanlış anlaşılmalı, karalanmalı, ne kadar çok yalan kutsallaştırılıp, ne kadar çok vicdan bozulmalı ne kadar çok 'Tanrı' kurban edilmeliydi" (Nietzsche 2001: 93). Kendi değerlendirmelerinden başkasına tahammülü olmayanlar kendi tapınaklarına, tapınaklarının öğretilerine istedikleri kadar sarılınsınlar, Nietzsche fırtınası onları yerlerinden etmektedir/edecektir. Sadece kendi hakikatlerini varılmaya çalışanlar bilmelidirler ki, hayatta başka bakış açıları, başka hakikatler, yani başka perspektifler de vardır. Bunu görmezden gelenler, başka değerlendirmelerin dile getirdiklerine kulaklarını istedikleri kadar tıkasınlar, gözlerini istedikleri kadar kapatsınlar bu apaçık ortadadır. Bu bağlamda, Nietzsche, perspektifli hakikat düşüncesiyle birçok farklı bakışın olduğunun altını çizer. "Onun yapmak istediği, daha çok, varolana, dünyaya, hayata, ilişkin farklı bakış açılarının olabileceğini ve bu bakış açılarının da realitenin, olan-bitenin kendisini doğru bir şekilde yansıtması gerektiğini; yani realiteye, olan-bitene ilişkin yanlış yorumlar olabildiği kadar doğru/sağlam yorumların da olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda perspektifli bilgi ya da perspektifli hakikat de, realitenin, olan-bitenin kendisinin bağlantısal bir yorumunu yapmak; realiteyi, olan-biteni bağlantısal bir şekilde kavramak demektir. Ancak bu kavrayışın kendisi de belli bir perspektiften yapılır" (Becermen 2010: 368). Nietzsche'nin dağlardan, sisler arasından gelen sesi kulaklarımızı ve gözlerimizi açmamızı sağlayacaktır. Yeter ki bu sesi dinleyelim, yeter ki bu sese kulak verelim, yeter ki bu sese uygun bir dile getirişte bulunalım.

Nietzsche söz konusu olduğunda söyleyecek söz çok elbette. Ancak bu yazıda Nietzsche'ye dair bir yanlış anlamadan söz edilmeye, daha doğrusu, bir yanlış anlama gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. Bu nedenle onun üzerinde çok konuşulan bir sözünden hareket edilecek ve yapılan yanlış anlamalar ortaya konacaktır. Bu yapılırken

bir metnin ve hatta bir cümlemin çevrilmesinin ne kadar önemli olduğu da ortaya konacaktır.

Nietzsche'nin *Böyle Buyurdu Zerdüşt* kitabının "Yaşlı ve Genç Kadınlar Üzerine" bölümünün son cümlesi "Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacı unutma!"¹ şeklindedir. Bu cümlemin Almancası "Du gehst zu Frauen? Vergiß die Peitsche nicht!"dir (Nietzsche 2005: 639). Ancak bu cümledeki kırbaç kısmındaki artikel ihmal edilip **kırbacı** değil de **kırbacımı** şeklinde çevrildiğinde hem cümlemin hem de metnin anlamı değişmektedir. Çoğunlukla da böyle yapılmaktadır. Oysa Almanca metinde tüm vurgu zaten **kırbacadır**. Almanca metinde geçen die Peitsche, **deine** Peitsche gibi düşünülerek Türkçeye çevrilmektedir. Bu da Nietzsche'ye dair bazı çevrelerde varolan önyargıyı beslemektedir. Oysa Nietzsche doğru okunduğunda, kendisinin kadın konusundaki iğneleyici tutumunun, kesinlikle kadınları küçümseyici, aşağılayıcı, ayrımcı bir ifade ve tavır içermediği görülür. Kırbacımı diye çevrildiğinde cümle, "Du gehst zu Frauen? Vergiß **deine** Peitsche nicht!" olur. Bu ise erkeğin kadınlar üzerinde "şiddete varan" bir eylemler egemenlik kurmasına gönderme yapar. Eğer kırbacını derken kadınlar kast edilseydi, o zaman kırbacını değil **kırbaçlarımı** ya da **onların kırbaçlarımı** diye çevirmek uygun olurdu. Ancak ilgili metin baştan okunduğunda Yaşlı Kadın'ın neden böyle bir cümleyi/sözü dillendirdiği anlaşılmaktadır. Yani bu cümle yaşlı kadının söylediklerini anlamlı kılmaktadır. Şimdi metni başından itibaren takip edelim ve cümlemin söylediklerimiz bağlamında neden bu şekilde dile getirildiğini görelim.

Metin, birinin Zerdüşt'e üstlüğüne/elbisesinin altında özenle sakladığının ne olduğunu sormasıyla başlar. Bu, Zerdüşt'e armağan edilmiş bir hazine midir? Yeni doğmuş bir çocuk mu? Yoksa, çalıntı bir şey mi? Zerdüşt, bunun kendisine armağan edilmiş bir hazine, bir küçük hakikat olduğunu söyler. Sonra bunun bir çocuk gibi yaramaz olduğunu, ağzını kapamadığında cıyak cıyak bağıracağını belirtir. Burada sözü edilen cıyak cıyak bağırmasından endişe edilen çocuk veya hakikat metnin sonunda karşımıza çıkacak ve vurucu bir ifadeyle bize çok şeyler söyleyecektir.

Zerdüşt, daha sonra, o gün yolda yürürken günbatımında karşısına yaşlı bir kadının çıktığını ve ona kadınlara dair çok şey söylediğini ama aslında kadınlar üzerine hiçbir şey söylemediğini dediğini aktarır. Zerdüşt ise Yaşlı Kadın'a kadınlar üzerine ancak erkeklerle konuşulacağını söylemiştir. Bunun üzerine Yaşlı Kadın Zerdüşt'ün kadınlar üzerine konuşması konusunda ısrar etmiş ve o da kadını kırmayıp kadınlar hakkında konuşmuştur.

¹ Sadece Mustafa Tüzel'in doğru bir çevirisine rastladığım Nietzsche'nin bu sözü ve ilgili metin için Türkçedeki şu çevirilerden faydalanılmıştır: *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, çev. A. Turan Oflazoğlu, Cem Yayınevi, İstanbul: 1991; *İşte Böyle Dedi Zerdüşt*, çev. Ahmet Cemal, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2007; *Böyle Dedi Zerdüşt*, çev. Gülperi Sert, Doğu Batı Yayınları, Ankara: 2012; *Böyle Söyledi Zerdüşt*, çev. Mustafa Tüzel, İthaki Yayınları, İstanbul: 2006; *Zerdüşt Böyle Diyordu* çev. Osman Derinsu Varlık Yayınları, İstanbul: 2013. Öte yandan İngilizceye yapılan çeviri ile Almanca metin için ise şu kitaplardan faydalanılmıştır: *Thus Spoke Zarathustra*, translated by Adrian Del Caro, Edited by Adrian Del Caro and Robert Pippin, Cambridge University Press, Cambridge: 2006; *Gesammelte Werke*, Gondorn Verlag GmbH: Bindlach 2005.

Zerdüşt, önce, kadında her şeyin bir bilmece olduğunu ve ondaki her şeyin tek çözüm yolunun gebelik olduğunu dile getirir. Erkek, amaç olan çocuk için, bir araçtır. Kadın ise, erkek için tehlike ve oyun isteyen bir oyuncaktır. Erkek savaş için, kadın ise savaşçı olan erkeği dinlendirmek için eğitilmelidir. Ona göre, gerisi ancak delilik olur. Savaşçı olan erkek tatlı yemiş sevmez, acı yemiş olarak kadını sever. Sonra, kadının çocukları erkekten daha iyi anladığını belirten Zerdüşt, erkeğin kadından daha çocuk olduğunu ifade eder. Erkeğin içinde bir çocuk gizli olduğundan oynamak istemektedir. Kadınlar da erkekteki çocuğu bulmalıdır. Bu noktada Zerdüşt, kadının henüz gelmemiş bir dünyanın erdemleriyle ışıldayan, el değmemiş güzel bir değerli taş gibi oyuncak olmasının sorun olmayacağını belirtir. Kadınların sevgisinde bir yıldız parlansın ve umutları "üstünsani doğurmayı istemek" ve sevgilerinde yiğitlik olsun, şeref olsun diyen, bunun dışında kadının şereften anlamadığını belirten Zerdüşt, daha sonra kadınların şerefının sevildiklerinde hep daha çok sevmek olması gerektiğini söyler. Ancak, kadın sevince her şeyi gözden çıkardığı ve değersiz gördüğü için erkek seven kadından, ama aynı zamanda nefret eden kadından da korkmalıdır. Çünkü erkek gönlünün derinliğinde kötü iken, kadın bayağıdır/basittir Zerdüşt'e göre. Kadının en çok kimden nefret ettiğini soran Zerdüşt, üzerinde önemle durulması gereken şu cümleyi dile getirir: "Demir şöyle demiş mıknaşa: En çok senden nefret ediyorum, çektiğin, ama kendine doğru sürükleyecek gücün olmadığı için." Kadını demir olarak düşünersek, sadece (kendine) çeken erkekten nefret ettiğini ama kendine sürükleyen erkeği yeğlediğini söyleyebiliriz. Yani mıknaş gibi çeken, tahakküm kuran, kendine mal eden erkekten ziyade etkileyici olan, kendi derinliğine doğru sürükleyen, gönlünü açan erkeği yeğler kadın.

Zerdüşt'e göre erkek mutluluğunun "istiyorum"da, kadın ise mutluluğunun "o istiyor"da olduğunu düşünmektedir. Söz dinleyen kadın dünyanın hiçbir şeyinin eksik olmadığını düşünür. Zerdüşt kadınların söz dinlemesi ve yüreğine bir derinlik bulması gerektiğini belirtir. Kadının gönlü yüzeyseldir; sığ sular üzerinde hareketli, fırtınalı ince bir zardır. Erkeğin gönlü ise, derindir ve ırmağı yer altı mağaralarında gürüldür. Zerdüşt, böylece, kadının erkekteki bu gücü sezebileceğini ama kavrayamayacağını iddia eder.

Bu noktada Yaşlı Kadın söze karışır ve Zerdüşt'ün genç olanlar için birçok güzel şey söylediğini belirtir. Ancak tuhaftır ki, Zerdüşt onları pek tanımamasına karşın kadınlar için söylediklerinde haklıdır. Yaşlı Kadın bunun böyle olmasının kadınlarda olmaz diye bir şeyin olmamasından mı acaba diye sorar. Yani Yaşlı Kadın, aslında, Zerdüşt'ün kadınlara yönelik söylediklerinin, kadınlarda hesaba gelmeyen bir özellik olmasından dolayı, yerinde olduğunu mu söylemek istemektedir? Doğrusu, bunu söyleyebilmemize, bu değerlendirmeyi yapabilmemize imkan vermektedir bu cümle. Buna kadının erkek gibi talep ve istemleri olmadığını da eklemek gerekmektedir.

Daha sonra kendisinin öğüt niteliğinde bir hakikat verecek yaşta olduğunu belirten Yaşlı Kadın Zerdüşt'e teşekkür yerine küçük bir hakikat verir. İyice sarıp ağzını kapaması konusunda da Zerdüşt'ü uyarır. Yoksa cıyak cıyak bağıracaktır bu küçük hakikat. Zerdüşt'ün, bu hakikati vermesi konusunda Yaşlı Kadın'a ısrar etmesi üzerine, kadın şöyle der: "Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacı unutma!"

Metnin akışı içerisinde Zerdüşt'ün kadına dair söylediklerini takip ettiğimizde bu son cümle çok daha anlamlı olmaktadır. Çünkü kırbacı elinde tutan, kırbaça sahip olan,

sanıldığı ve yorumlandığı – Türkçedeki çevirilerin etkisiyle bizdeki okurların, özellikle akademik çevrelerdeki sandığına aksine, erkek değil kadındır. Yani Yaşlı Kadın Zerdüş'tün kadınlara dair söylediklerinin bu hakikatin üzerini örttüğünü ve görünür kılmaktan uzaklaştırdığını belirtir. Peki kırbaç neyi ifade eder? Her şeyden önce kadının erkeği yönetme arzusunu! Yani gücün arkasındaki hakiki güç olmayı... "İstiyorum"a karşı "o istiyor" da burada anlam bulur. Erkeğin "istiyorum"unu "isteyen", ona yön veren, yönlendiren olmayı, ister kadın. Bunu da "o istiyor" diyerek, erkeği harekete geçirerek, istekli kılarak, yönlendirerek yapar. Kadın erkeği hem harekete geçirmek hem de uysal kılmak için kırbaçı kullanır.

Lou Salome ile Nietzsche ve yakın arkadaşı Paul Ree'nin fotoğrafı bu söylediklerimizi açmamıza yardımcı olacaktır. Fotoğrafta Nietzsche ve arkadaşı arabaya koşulmuş gibi durmaktadırlar, Lou Salome ise arabanın üstünde ve kırbaç elinde durmaktadır. Arabayı "sürükleyen", hedefe yönelten, bir amaç doğrultusunda hareket ettiren kadın, kadının komutlarıyla hareket eden, kendini kadına –bu durumda- "teslim eden", bir amaca doğru yönelen ise erkektir.

Yaşlı Kadın'ın söyledikleri burada farklı bir bağlama oturmakta ve Zerdüş'tün kadınlara dair söyledikleriyle bir bütünlük oluşturmaktadır. Kırbaç, kadınları hafife almamak gerektiğini, onları tam anlamı derken şaşırtıcı olabileceklerini ve kolay kolay ele geçirilemeyeceklerini, bir bilmece olduklarını ve ancak kendileri istediklerinde bağlanabileceklerini ifade eden bir metaforudur aynı zamanda. Kadınları anlamaya çalışırken içlerindeki yönetme arzusunu, güç istemini, gücü kendine çekme istemini de unutmamak gerekmektedir.

Kadınlara dair bu söylenenlere bir de Lou Salome ile olan "çok işlenmiş" ilişkisi de eklenince ve bu bağlamdaki psikolojik değerlendirmelerin haddi hesabı olmayınca Nietzsche'nin zayıf karakterli ve kadın düşmanı olarak resmedilmesi de mümkün olmaktadır. Ancak Nietzsche, burada, kadınlar konusunda daha hassas ve derin bir araştırmanın, daha fazla düşünerek bir değerlendirme yapmanın doğru olacağını ima

etmektedir. Nietzsche'nin ironisi de burada kendini göstermektedir. O, ne kadınları aşağılamakta ve buna bağlı olarak bir ayrımcılığı dillendirmekte, ne erkeği –bir erkek olarak kendini de- basit görmekte veya yüceltmekte, ne de kadınları erkekten çok zeki olarak resmetmektedir. Nietzsche sadece olan-bitene bakarak kadınlara dair bir değerlendirme yapmaktadır. Yani realiteye bakarak konuşmaktadır. Buradan kadınlara ve genel olarak hayata dair olumsuz değil, olumlu anlamda bir bakış açısı elde edilebilir. Sonuçta kadınların kendilerine dair bir bakışa sahip olabilmeleri için kendilerinin realitedeki yerlerine bakmaları gerekmektedir. Bu nedenle, Nietzsche'nin kadınlara, ama daha da önemlisi insana dair söylediklerinden çıkaracağımız çok şey vardır.

Καγrı

Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Philosophy
Sayı 21 / Issue 21 | Güz 2013 / Fall 2013
ISSN: 1303-4251

Assoc. Prof. Dr. Metin BECERMEN

Uludağ University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Philosophy, Bursa-Turkey.
metinbecermen@yahoo.com

An Inquiry on Nietzsche's Saying "You go to Women? Do not Forget the Whip!"

Abstract

In this paper, firstly, I would like to insist on Nietzsche's saying "You go to women? Do not forget the whip!" Secondly, I will Show the importance and point out the importance of translation of philosophical texts. At the same time, some misapprehensions about Nietzsche will be evaluated by dealing with the translations and so the importance and value of Nietzsche's saying will be revealed.

Keywords

Old Women, The Whip, Woman, Zarathustra.

KAYNAKLAR

BECERMEN, M. (2010) "Nietzsche'de "Güç İstemi ve Hakikat İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19/2010(2): 361-370.

NIETZSCHE, F. (1991) *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, çev. A. Turan Oflazoğlu, İstanbul: Cem Yayınevi.

NIETZSCHE, F. (2001) *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*, çev. Ahmet İnam, Yordam Yayınevi.

NIETZSCHE, F. (2005) *Gesammelte Werke*, Gondorm Verlag GmbH: Bindlach.

NIETZSCHE, F. (2006) *Thus Spoke Zarathustra*, trans. by Adrian Del Caro, Cambridge: Cambridge University Press.

NIETZSCHE, F. (2006) *Böyle Söyledi Zerdüşt*, çev. Mustafa Tüzel, İstanbul: İthaki Yayınları.

NIETZSCHE, F. (2007) *İşte Böyle Dedi Zerdüşt*, çev. Ahmet Cemal, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

NIETZSCHE, F. (2012) *Böyle Dedi Zerdüşt*, çev. Gülperi Sert, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

NIETZSCHE, F. (2013) *Zerdüşt Böyle Diyordu*, çev. Osman Derinsu, İstanbul: Varlık Yayınları.